

of in staat is geweest zelfstandig onderzoek naar de geschiedenis van dit nog veel te weinig bekende stukje kerkgeschiedenis te doen. Zo wordt b.v. wel erg gemakkelijk de veronderstelling overgenomen dat op vele plaatsen in de vorige eeuw de conventikels omgezet zijn in gemeenten der afgescheidenen. Zijn eigen overtuiging belet hem ook rustig de verschillende aspecten die er aan het verschijnsel conventikel in de afgelopen eeuwen zijn te onderscheiden, in hun historisch verband te plaatsen. Wanneer bij het lijstje van geraadpleegde werken op bldz. 166 ook wordt genoemd: 'Handboeken over de kerkgeschiedenis', dan vrees ik dat het er maar een paar zijn geweest en niet van de beste. Wat moet ik denken van een alinea als deze op bldz. 81: 'Nog eens zij opgemerkt dat het piëtisme verkeerd was, evenals het mysticisme. Daarom mag men onze gereformeerde vaders niet met die naam betitelen. Zij waren géén piëtisten en mysticisten, maar mannen van de 'Nadere Reformatie'. Het (Duitse) piëtisme dat een halve eeuw na het werk van de Nadere Reformatie in Nederland begon, heeft via zijn uitlopers in Herrnhuttersbeweging en leger des heils ons land bereikt. Laatstgenoemde groeperingen doen zich — evenals het methodisme in Engeland en Amerika — toch kennen als pure remonstrantse opwekkingsbewegingen die met de kerk en de leer vaak op gespannen voet staan'.

Waarom moet iemand die kennelijk spreekt over wat de liefde van zijn hart heeft, nu toch zulke nonsens debiteren? De Filistijn, de Tyriër, de Moren, ze mogen allen schrijven wat ze willen, maar als ze het over (kerk)geschiedenis hebben, moeten ze wel enige kennis van het vak bezitten.

Aart de Groot

Kracht in zwakheid van een kleine wereldkerk: De Oud-Katholieke Unie van Utrecht. Samenstellers: C. van Kasteel, P.J. Maan, M.F.G. Parmentier. Met bijdragen van: L. Gauthier, E.W. Heese, E. Kemp, G.Chr. Kok, S. Kraft, P.J. Maan, Chr. Oeyen, M.F.G. Parmentier, F. Smit, K. Stalder, J. Tans, G. Tol, B. Vignot, J. Visser, J. Willebrands. In opdracht van: Stichting Oud-Katholiek Seminarie. Amersfoort: Stichting Centraal Oud-Katholiek Boekhuis, Kon. Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort, 1982, f 16,-.

Ter gelegenheid van het afscheid van mgr Marinus Kok als aartsbisschop van Utrecht en als voorzitter van het stichtingsbestuur van het Oud-Katholiek seminarie is er een bundel verschenen onder de titel *Kracht in zwakheid van een kleine wereldkerk: de Oud-Katholieke Unie van Utrecht*.

De bundel bevat een aantal historische, liturgische, kerkrechtelijke, ecclesiologische en theologische studies uit de kring van het oud-katholiek seminarie en van de in de Unie van Utrecht samenwerkende oud-katholieke kerken van Duitsland, Zwitserland en Frankrijk. De Oost-Europese oud-katholieke kerken ontbreken. Ook zijn artikelen gewijd aan de verhouding tot de kerk van Rome, de anglicaanse kerk en de orthodoxe kerk. Een bijdrage over de relaties met de Wereldraad van Kerken en de Raad van Kerken in Nederland ontbreekt. De bundel sluit met de integrale weergave van een aantal documenten, waaronder 'De Utrechtse verklaring van de bisschoppen van de oud-katholieke kerken